

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״ן

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״ן מרים שיינדל בת יצחק״א אפרים שמעון סינאוויץ

ח חידושי אגרות אין בין המודר פרק רביעי נדרים מהרש"א

[דף זה ע"א - לח ע"ב]

אין בין המודר פרק רביעי

דף לו ע"א דכתיב ואותי צוה ג' ובתיב ראה דמדי ג' מה אני בחנם אף אתם בחנם בו. אין לפרש מה אני למדי בחנם מפי הקב"ה אף אתם בחנם דא"כ כאשר למדי ה"ל למכתב ועוד למאי הביא קרא קמא אחי נ"ה ג' ואל נראה לפרש דה"ק דכאשר צוה ה' שמע שצוה ללמד אתכם והא פשיטא דאסור לטול שכר על קיום המצוה ומשום דהיה אפשר לפרש למדי אתכם מעצמי ככל אשר צוה בענין המצוה ולא שצוה ללמד אתכם קמיימי קרא דמפורש היה נצדיק דהציווי היה על הלימוד אותם דכתיב ואותי צוה ה' צוה היה ללמד אתכם ג' ומיהו לפי זה לא אצטרך לאחויי קרא דראה למדי ג' דקרא קמא מפורש טפי וי"ל דצוה לאחויי נאדק קרא דהכר והתלמידים בכלל ואברהם וז' בחנם ולא בשכר מדנקט בקרא ראה ג' ויחד ולמדתי אתכם ג' וצ"ל ראה אמר ליהושע ולמדתי לכלל ישראל דכלם באברהם וז' והר"ן כתב דזה פ' דמוק צממה דברים ודו"ק:

דף לו ע"ב מפורש זה הדבר הזה הוא חכמים אונקלוס שכר נותן מסמי ושכחם וחורם ויפסדו כדלמרינן דרפ"ק דמגילה (קט): ואמר ושוב שב"א א"ו הפוסקים. כי ערוב ענין מביא לטעות אצל ההפסק לפי עניני משים שכל וסמכה לכל ענין ואמר במקרא א"ו פסוק בעצמים. גם זה הוא דבר טפח להפסיק הענינים להבין (קב) וק"ל: דף לח ע"א במעריבא פסקין אהרין פסוקא ג' בו. מפורש פ"ק דקדושין (קא):

א"א העשירי משה בו. שלא תאמר שהעשירי משה משכר לימוד שנתנו לו
שנמד לכל ישראל דלא אמר מה אני בחנם כי כדלמרינן לעיל אלא שהעשירי מפסולתן בו שנאמר פסל לך ג' מלת לך לא שייך על הלוואה גופייהו שלא למשה לחוד נהנו אלא שפסולתן יהיה לך ונראה שגמל פסל אינו טפל מגזרת פסולת ככ"מ דהיינו דבר טפל לגבי עיקר דה"י דבר הנקט ממוקד מן הלוואה שהיו ספירין היה הפסולת מן עיקר הלוואה שהיה נפטים שניתן לכלל ישראל וק"ל: שנאמר בתוב ד"ך פס"ך ד"ך בזה פסולתן בו. דכתיב לך מלך עשמו אינו מוכרח להיות כתבן שכן אלא שהיה הספסל שאלה כותב משלך כמו ואתה קח לך עגל בו וכן עשה לך שמי תלוואה שדרש בו שהיו משלך אלה גבי פסל לך שהיו ספירין א"ל לומר לו משלך אלא שהיה פסולתן שכן ה"י ככות לך שאל' דפרשה הסמוכה לו נלמד מענין דר"ל נמי הכתוב יהיה שכן שלא יתנה מורה אלא למשה ויהא זה טובת עין בו טוב עין הוא ג' וסיפא דקרא כי נתן מלתו ג' היינו מלתמה של מורה ופרקינן ואותי צוה ה' ג' ללמד אתכם ג' (קב) הא ודאי דנתינת מצוה המורה הוה לכלל ישראל ולא קאמר נמי מעיקרא דלא יתנה אלא למשה כי אלא דהיינו לימודה מן הכתוב לא יהיה אלא שכן ולכן לא פריך אלא מהני קראי

הנהגות על תוספות

דף לו ע"א בד"ה הוא מעל בו' פדיון ומעילה כל"ל שאמר הקדש כל"ל:
דף לו ע"ב בד"ה אבעיא להו בו' אמרת שלוחי כל"ל דעבד שליחותו כל"ל גבי תורה כל"ל לא פשיט כל"ל: בד"ה ת"ש בו' קמחיה ליה וק"ל כל"ל הנאה בכל כל"ל למימר כבה"ג הס"ד ומ"ה שאני בו' ואותן מאי הוי שלוחי דידן כל"ל והס"ד: בד"ה שהרי בו' לאכול בקדשים כל"ל: בד"ה מביא בו' שישאנה ולא נראה כל"ל דבר ואחך כל"ל דאמר הכא בו' כל"ל עתה שעבודה כל"ל בירושלי' גירס' אחרת כל"ל:

דף לו ע"א בד"ה אם היה בו' ניהו ודח"ה כל"ל ואשמו הס"ד: בד"ה אלמא בו' תקשי דהכל כל"ל: בד"ה (ושוטה) [יביא] וא"ר זירא שה כל"ל למנויין דלא כל"ל מיירי מידי הד"ל: בד"ה על בו' אלמא דהנאות כל"ל מיירי הס"ד: בד"ה בקטנים בו' דלאו נמנוהו תורה הס"ד:
דף לו ע"ב בד"ה איתביה בו' משלו על כל"ל:

דף לו ע"א גדול בר שימור הוא כל"ל: בד"ה היינו בו' שבת ואי משום כל"ל: בד"ה הבלעה בו' אם שוכר ליומי אין נותנין לו שכר כל"ל:

דף לו ע"ב בד"ה אלא בו' בראשון דיפנו כל"ל שיהיו להם כל"ל שיהא פנוים כל"ל: בד"ה אבל בו' טעמא דאין קורין כל"ל: בד"ה בנות בו' ובנות ליכא כל"ל שימור הס"ד: בד"ה אלו בו' ואמרי לה כל"ל דאורייתא מפרש כל"ל: בד"ה עיטור בו' וסבורה ואחר כל"ל כתיב הס"ד ואח"כ מ"ה באים דנכנתה כל"ל כתיב הס"ד: בד"ה את דהגד הוגד עשית הס"ד ואחר כך מ"ה אלי דהגורן כל"ל:

דף לח ע"א חומש הס"ד בו' הס"ד היה הס"ד ואח"כ מ"ה עביין ג' כל"ל היה הס"ד: [ד"ה] ואלו במשה כתיב כל"ל: בד"ה וזן בו' אחיה כהנן כל"ל השביח להיכא כל"ל: בד"ה יוזן בו' גופה לשמים כל"ל:
דף לח ע"ב בד"ה בוגרות בו' הנאת דבור כל"ל:

בד"ה מאי פיסקא בו' ולא קתני איפכא כל"ל והס"ד שכר עליו הס"ד הנאה ממנו הס"ד: ובד"ה אם היה גדול בו' קא עביד אפילו בעי שמור כל"ל נ"ל: בא"ד ולא מידי הס"ד: בד"ה היינו בו' הטעמים ואל שאר הלמוד כל"ל להאריך בו הס"ד: בד"ה בנות בו' ברחובות ואמאי אצטרך כל"ל: בא"ד אף בנות בכלל כל"ל והס"ד: ר"ן בד"ה ולענין הלכה בו' התם יכול אף על מקרא בו' כל"ל: הם נוטלין הס"ד תורה לישראל הס"ד ללמד בחנם הס"ד שימור הס"ד מהנהו הס"ד: באחריותן אם בו' הס"ד:

דף לו ע"ב רש"י בד"ה אלא בו' פסיק ולא משום שימור קאמר דהא בו' כל"ל מיטריד בהו הס"ד: בד"ה בנות בו' כה שוכר שמור בו' כל"ל משתעי הס"ד: ברא"ש א"ר בו' דרוש לי כל"ל: ר"ן מרובה הס"ד: בד"ה צדקתן בו' ופי' אל צדקתן בו' כל"ל:

דף לח ע"א גמרא טובת עין כל"ל: רש"י למשה וניהג בו' הד"א אגרא כל בו' הד"ל: בא"ד חבירו בלא שכר כל"ל אפילו בו' שופר ואלו הד"ל: ברא"ש בד"ה דאריך וקטן בו' יליף מקרשים וישם את קרשיו כל"ל: בד"ה וזן בו' בניו קטנים ולא כל"ל: בא"ד ואהרן ופסקה עמו לזון הס"ד: בד"ה את בו' וקא מהני ליה כל"ל והס"ד: ר"ן ומשפטים הס"ד היה הס"ד בלא שכר הס"ד:

דף לח ע"ב רש"י בד"ה אלא בשנכסי חתן כל"ל: ברא"ש ושיאנה לו הס"ד דעתו שרי הס"ד בפטומי הס"ד: ברא"ש נהנה בו' דריסה זו הס"ד ומהנהו הס"ד: בד"ה על העמידה לא בני בו' כל"ל: ר"ן בד"ה וגופה בו' מפסל לה כל"ל בפטומה הס"ד עסקינן הס"ד: בד"ה אלא כשנכסי חתן בו' כל"ל: בד"ה גדולה מזו בו' ואת אמרת כל"ל: בא"ד אשתו מאי קמשמע לן רב הונא כל"ל והס"ד: בד"ה ירושלמי בו' לא אדריה בו' כל"ל משל אב הס"ד: בד"ה באומן בו' ומה"ד לא יעשה בו' כל"ל:

הנהגות וצינונים

(קב) שמות מ יז: (קבו) ס"פ פקודי: (קבח) שמות לב יט: (קכט) דף כא ע"ב: (קל) תהלים יב ז: (קלא) דף יג ע"ב: (קלב) שבת דף פח ע"ב:

(קט) דף ג ע"א: (קכ) ע"י רש"י חגיגה דף ו ע"ב ד"ה לפסוקי טעמא: (קכא) דף ל ע"א: (קכב) דברים ד יד: (קכג) דברים לא יט: (קכד) דברים יח טו: (קכה) דף יב ע"א:

שה' מחזיק ק"ן מקוה טהרה מפני שבימיו ה' כבר חללים שלימות התיקון מכל הפגמים דאז קיימא סיהרא בשלימותא כפי' לעתיד. רק שה' החטא גורם ולכן הולך לנו עוד בירורים עד פח קץ. ונחזור לענינו שמשרע"ה ה' שרשו פ"פ המ"ט שפרי בינה שהם ט"פ דרך התורה לכן לא הועיל בתפלתו לבטל הגזירה לכן פהח בסדרה זו ואתחנן אל ה' בעת ההוא וגו' ויאמר ה' אלי רב לך אל מוסף וגו'. אבל ופמה ישראל היינו פ"י תשובה שהוא מרומן כלשון ופמה שהוא שער החמשים וכל לפסול ליתקן הכל כי במקום שצפית עומדים לדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד לכן שמע אל החקים וגו' :

יד ואתחנן אל ה' בעת ההוא לאחור מלם בעת ההוא לכאורה מיותר. ובספרי א"י משל לבני מדינה וכו' כן משה מבקש וכו' כיון שראש הנפלו סיחון ועוג לפניו אמר הרי השעה שאבקש שאכנס לארץ לכך נאמר בעת ההוא. מפרש בעת ההוא על מפלת סיחון ועוג. והנה צ"י דברים כתיב ו' פעמים לשון בעת ההוא במפלת סיחון ועוג. ב' פעמים נא' ונלכוד את כל פריו בעת ההוא וגו' אלל סיחון ואלל עוג. ג' ונקח בעת ההוא את הארץ מיד שני מלכי האמורי. ד' ואת הארץ הזאת ירשנו בעת ההוא. ה' ואלו אחכס בעת ההוא לאחור עד אשר יבית ה' לאחכס ככס וירשו גם הם את הארץ. ו' ואת יהושע לויית בעת ההוא לאחור פי' כדורוהו וגו' כן יעשה וגו'. וע"ז קאי ואתחנן אל ה' בעת ההוא היינו בעת כיבוש סיחון ועוג כג"ל. אך כל זה צריך להבין למה נלטיין כיבוש סיחון ועוג כלשון בעת ההוא דוקא. אך הענין דזאת קאי על מה שנא' ג' פעמים בעת ההוא בחלת פ' דברים דכתיב ואומר אליכס בעת ההוא לאחור לא אוכל לבדי שאת אחכס וגו'. ואלוה את שופטים בעת ההוא וגו' ואלוה את כל הדברים אשר חששון. ואמרנו דהפ"י בעת ההוא בעת שהיו ישראל במעלה העליונה וכמו"ש במ"ר (ריש איכה) משה ראה אותם כבבדוס ובשלוחם אמר איכה אשא לבדי וכו'. והוא מה שנא' ה' אלהינו דבר אלינו במדבר רב לכם שנת וגו' ופי' רש"י ממדרש הרבה גדולה על ישיבתכם בהר סיני שזכו שם להחירה פנו וסעו וגו' לכנס לא"י לזכות לאור תובצט"פ. וע"ז קאי ואומר אליכס בעת ההוא כשהייתם במעלה גדולה לא אוכל לבדי שאת אחכס לנשיא אחכס שיוקצב בכם הדי' והאור לשולח עד ה' אלהיכם הרבה אחכס וגו' שאתם במעלה עליונה כי כ"מ יבול יאמר עוד לכונו. וכמו שנא איכס אשא לבדי טרחכס וגו' וכדרשם ז"ל טרחכס וכו' לק

תשובה מטומא פנימיות לבו הוא מגיע להשורה והמקור כענין הים כמו שנא' ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים ונעשים זדונות כזכיות והוא בחי' דוד המשיח שנא' עליו נאום הגבר הוקם על שהקים עולה של תשובה (מו"ק ט"ז:) כנעשה ככרי' חדשה כמו שנא' לב טהור ברא לי אלהים והיינו ענין בריאה יש מאין. ועל שרש רמז זה טעה שלמה בנו הים של נחשת שהחזיק ק"ן מקוה טהרה. וי"ל שגרמו ענין זה בגמ' (פירובין י"ג:) בתלמיד אחד שהי' לר"מ שהי' מטהר את השרץ בק"ן טעמים ובחוס' הקשה מהו הרבוחא לטהר בפלפולים של הכל מה שאסרה תורה. אמנם ע"פ הידוע מחז"ל שדימו כל המדות רעות לטומאת שרץ כמאמרם טובל ושרץ בידו. וגם מאמר חז"ל (רי"ה כ"א:) חמשים שערי בינה נבראו בעולם וכולם ניתנו למשה חסר אחד. המ"ט שערי בינה מרמז לשבע מדות שבקדושה כשכל אחד כלול משבעה חמשים להחנהג בהם עפ"י התורה שנא' בה מווקק שבעתים והם נמסרו כולם לנושה חזן מאחד מהם שהוא שער החמשים והוא בחי' תשובה מטומא דלבא בחי' יוה"כ פלמא דחירו שהוא למעלה מן הדעת שהוא מן המקור העליון הנוטה כל הפגמים וזה לא נמסר למשרע"ה שהוא בחי' לדיק גמור ובמקום שבעלי תשובה עומדין לדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד :

וזה ידוע מהאריז"ל ששלש קליפות טמאות יש בעולם והם מרומן צ"י רוח סערה ענין גדול ואש מחלקת שמהם שרש כל מיני בע"ח טמאים והנאות איסורים אשר אין להם חיקון והרביעית ונוגה לו סביב שהוא קליפת נוגה שהוא השרש של כל מיני תאות ההיתר שיש להם חיקון. ומשרש ג' הקליפות הנ"ל נפגמו ג' העולמות בריאה יצירה עשי' שיש בהם בחי' מערובות רע והמה איפנים וחיות ושרפים ובנפש האדם המה. נפש רוח ונשמה שיוכלו להפגם באיסורים ע"י שורש ג' קליפות הנ"ל זולת ח"י יחידה שהמה אור מקיף ואינם נפגמים. והנה אם פגם האדם וקילקל גם בג' בחי' שלו היינו במוחו ולבו וכלי המעשה שהמה מבחי' נר"י בכל השבע מדות הק' שיש בכל אחד מווקק שבעתים היינו מ"ט שערים שכל אחד פכ"ז יש לו עוד תקוה להטהר ע"י התשובה מטומא דלבא שהוא שער החמשים שיש בכל אחד. והוא שרמזו חז"ל בגמ' הנ"ל בתלמידו של ר"מ שהי' יכול לטהר השרץ שהוא מרמז על ג' קליפות הטמאות בכלל גם אם נטמא האדם ח"ו בעולם ביכלתו אטפי"כ לטהר ע"י שער החמשים שיש בכל אחד. וזהו הפי' בק"ן טעמים היינו בג' שערי החמשים שיש מקוה מכל השלש קליפות לטהר. ועל רמז זה משה שלמה המשיח הים

נדרים דף לח

49

עין משפט
נר מצוה

[illegible]

רַב נָסִים נַחֵן

תנו רבנן ו' דברים עשה
 קהלתו מלך יהודה
 ומדתו מלך גיר
 וצמצום אביו על מטה
 ומפשי שחליבו.
 ורבנן עמא ורמלח מהו
 שרשו ל' לשפות בצצמר
 אביו כן כמס שנתרין
 (דכ' פ' נגמר מהו כי
 נתחור כי היכי דתתוי
 נחמה: כפרה: ורגם חזיו
 לחלודה: וישי יוסי בר
 לקיש) שדחם' הרוד
 בגמ' דבי מערבא
 חפ' כל ישראל שי לון
 (פ' חלקה) ד' בפ' שי
 ידומת (חלקה) ד' אמר ר'
 חייא בר חנינא שנתן דין
 ביהוה כשיפזיב פני דרדי:

ליון הש"ם

גמ' מאי קיר. ירושלמי
[ברכות פ"ד] ופ' חלק
ושם איתא עוד דרשות
זה: שם ב"ה המאדרה
ת"ח. עי' יומא ע"א א'
ובבבבב ק"ה כ:
במשנה והמיתרי כו'.
עי' חוק' גמולת ד' א' ד"ה
לא עשו:

ליקוטי רש"י

[נרפס בסוף המסכת]

הגהות וציורים

[illegible]

מאימתי פרק ראשון ברכות

זנו ספר רפואות. כדי שיקשו רחמים: גידר עצמות אביו. לפי שהיה רשע צדור ולא נהג כד צדור
 חתם מי בידון. מי שלח דברי הימים (ג) ולמה כדי שלא יצאו מלכי אשור וימלאו מים לשמות
 "הוא אלף מעין קטן הוא סמון לירושלים שנאלמ והורדנה אחוה ג' גיחון (פ"ה 6) ומתרגמין
 "קס"ד משתקדקס הדגש לשם ויסן ומתן לעבר אל השנה ועשאו דלד כמו שחמלך דברי הימים
 (ג) ויען שחמלך (חזקיהו) לעשות
 הפסס צדקס השני: ביום ש"ש"ש של
 אדיר. ואע"פ שלא נתקדס הדגש
 שערין של צלו עלים: התורה בזכות
 עצמו. שאומרו צדקתו עשה לו צדקו
 כגון חזקיהו שאמר זכר נא לח אשר
 ההלכות לפיין (ה) וגו' שרבינו. מנחה
 שיעולה של: חזקיהו. והרצוה להגות.
 משל ל(ה) ידנה. ולן חזקיהו.
 דברי: כא"ש"ש כמו שחמלך צדקתו

חיות את בנה אבי אבא שחפה את ההיכל
 וזכמה ^א זכר נא את אשר התהלכתי לפניך
 עשיתי מאי והטוב בעיניך עשיתי ^א יהודה
 ר' לוי אמר שגז ספר רפואות תנו רבנן
 אלך על ג' הודו לו ועל ג' לא הודו לו על
 הודו לו כחת נחש הנחשת ^א והודו לו גידר
 לים והודו לו ועל ג' לא הודו לו סתם מי
 היכל ושגזס למדך אשור ולא הודו לו עבר
 ר' לחזקיהו ^א החדש הזה לכם ראש חדשים
 שעה ברשמואל ^א דאמר שמואל אין מעברין
 הואיל וראוי לקובעו ניסן סבר הואיל וראוי
 ר' יוסי בן זמרא כל התולה בזכות עצמו
 תולה בזכות אחרים תולין לו בזכות עצמו
 זכור לאברהם לצחק ולישראל עבדיך תלו
 להשמידם לולי משה בחירו עמד בפנין
 קיהו תלה בזכות עצמו דכתיב ^א זכר נא את
 בזכות אחרים שנא ^א וגנתי ^א אל העיר
 עבדי והיני רביכל דאמר רביכל מאי
 דאפי' בשעה ששיגר לו הקב"ה שלום מר הוא
 רב ושמאל חד אמר עלייה פרועה היתה
 וזולה היתה וחלקיה לשנים בשלמא למ"ד
 למ"ד עלייה מאי קיר שקידה בשלמא למ"ד

אכסדרה מאי עליית ^א מעולה שבבתים. ^ב וגושים לו שם מטה ושולחן וכסא יצחק הרוצה להנות יתנה כאלישע ושאינו רוצה להנות אל יתנה כשמואל תה כי שם ביתו וא"ר יוחנן ^ג שכל מקום שהלך שם ביתו עמו. ^ד ותאמר אל ימים קדוש הוא א"ר יוסי בר' חנינא מכאן שהאשה מכרת באורחין יותר מן האיש ^ה חד אמר שלא ראתה זכוב עובר על שולחנו וחד אמר סדין של פשתן הציעה קדוש הוא א"ר יוסי בר' חנינא הוא קדוש ומשרתו אינו קדוש שנא' ^ו וגוש שאחזה בתוך יפית. ^ז עובר עליו תמיד א"ר יוסי בר' חנינא משום רבי אליעזר ^ח סם בתוך ביתו ומהנהו מנכסיו מעלה עליו הכתוב כאילו מקריב תמידין. ^ט וא"ר יעמוד אדם במקום גבוה ויתפלל אלא במקום נמוך ויתפלל שנא' ^י ממעמקים יעמוד אדם לא על גבי כסא ולא על גבי שרפרף ולא במקום גבוה ויתפלל אלא בבתות לפני המקום ^{יא} שנאמר ממעמקים קראתיו ה' וכתוב ^{יב} תפלה לפני כי יעטוף. ^{יג} המתפלל צריך שינומן את רגליו שנא' ^{יד} ורגליו רגל ישרה (א"ר יצחק ^{טו} מושם רב"י מאי דכתיב ^{טז} לא תאכלו על הדם ^{יז} לא תאכלו קודם שתתפללו על חנן א"ר יוסי בר' חנינא ^{יח} משום רב"י כל האוכל ושותה ואח"כ מתפלל עליו ^{יט} חרי גויך אל תקרי גויך אלא גאיך אמר הקב"ה לאחר שנתנאה זה קבל עליו עד ג' שעות: אמר רב יהודה אמר שמואל ^כ הלכה כרבי יהושע: הקורא חסדא אמר מר עוקבא ובלבד שלא יאמר יוצר אור מיתבי הקורא מכאן ואילך ^{כא} חתורה אבל מבכך הוא שתים לפניה ואחת לאחריה תיובתא דרב חסדא תיובתא ^{כב} מר מר עוקבא מאי לא הפסיד שלא הפסיד ברכות תניא גמי הכי ^{כג} הקורא ששקורא בתורה אבל מבכך הוא שתים לפניה ואחת לאחריה א"ר מני גדול וסוף בתורה מדקתני הקורא מכאן ואילך לא הפסיד כאדם הקורא בתורה ^{כד} ונ"י ^{כה} בית שמאי אומרים בערב כל אדם יטה ויקרא ובכך יעמוד שנאמר ^{כו} ומרים ^{כז} כל אדם קורא ^{כח} כדרשו שנאמר ובלכתך בדרך אל כן למה נאמר אדם שוכבים ובשעה שבני אדם עומדים א"ר טרפון אני הייתי אל כן בדרך ^{כט} ונ"י בעצמי מפני הלכסום אמרו לו בדי היית לחוב בעצמך שוערת על דברי ב"ה:

מסורת הש"ם
עם הוספות

[illegible]

הגהות הב"ח

(ב) רש"י ד"ה המולה
וכו' לפנק וגו' הס"ד
ואס"כ מ"ה מר הוא לו
על שאמר לו למען
דוד עבדי הס"ד:
(ג) ד"ה פרועה וכו'.
מקרה ומעויבה שלה:

תורה אור השלם

(א) כִּי בָרַב חֲלָמוֹת
וְהַבָּלִים וְדַבָּרִים הַרְבֵּה
כִּי אֵת הָאֱלֹהִים יֵרָא:
[אֶחָד הָיָה]

(ב) ויסב חזקיהו פניו אל הקיר ותפלל אל יי: [ישעיה לה, ב]

ג. מעי מעי אחילה
קירות לבי המה לי לבי
לא אתרש כי קול
שובר שמעת נפשי
תרועת מלחמה:

[יציאה 7, ימ]

(ד) וַיֹּאמֶר אֵלֶּה יְיָ זָכָר נָא
אֶת אֲשֶׁר הִתְּהַלַּכְתִּי
לִפְנֶיךָ בְּאֵמֶת וּבְלֵב
שָׁלֵם וְדַמּוּר בְּעֵינַיִךְ

שְׁלֹמֹה וְיִחְזָק וְיִבְרָךְ
עֲשִׂיתִי וַיִּבְרַךְ חֲזַקְיָהוּ
בְּכִי גָדוֹל: וַיִּשְׁמַע יְהוָה בְּן
(ה) הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם
רֹאשׁ חֳדָשִׁים רִאשׁוֹן
הוּא לָכֶם לַחֹדֶשׁ
הַשָּׁנָה: וַיִּשְׁמַע יְהוָה בְּן

וְזָכַר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק
וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ אֲשֶׁר
בְּמִצְרָיִם

וְשִׁבְעָה יָדָם לָהֶם כֹּף
וְתִדְבֹר אֱלֹהִים אֲרִבָּה
אֶת זִרְעֲכֶם בְּכוֹכְבֵי
הַשָּׁמַיִם וְכָל הָאָרֶץ
הַזֹּאת אֲשֶׁר אָמַרְתִּי
אִתְּךָ לִזְרַעְכֶם וְנָחֲלוּ
לְעַלְמִם: [שמות לב, יג]

וַיֹּאמֶר לְהַשְׁמִידם
לְזִלֵּי מִשָּׁה בְּחִירוֹ עֲמֹד
בַּפָּרֶץ לִפְנֵי הַשִּׁיב
חֲמַתוֹ מִהַשְׁחִית:
[תהלים קז, בנ]

(ח) אָנָה יי זכר נא את
אשר התהלכתי לפניך
באמת ובלבב שלם
והטוב בעיניך עשיתי
ויבך חזקתו בבי גדול:
[מלכים ב, ג]

ע"י מדרש"א ח"א ד"ה ונחתי

(ט) וְהִסְפֵּתִי עַל יְמֵיךָ
חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה
וּמִכָּכָה מֵלֶךְ אֲשׁוּר

אֲצִילָךְ וְאַתָּה הָעִיר
הַזֹּאת וְגִבּוֹתֶי עַל הָעִיר
הַזֹּאת לְמַעַנִּי וּלְמַעַן

הודפס מאתר אוצר החכמה

תלמוד בבלי <עוז והדר> - א ברכות / תלמוד בבלי {עמוד 52} (743502)

פרק רביעי

[א] בן זומא אומר איזהו חכם הלומד מכל אדם, שנאמר [תהלים קי"ט] "מכל מלמדי השכלתי". איזהו גבור הכובש את יצרו, שנאמר [משלי ט"ז] "טוב ארך אפים מגבור ומשל ברוחו מלכד עיר". איזהו עשיר השמח בחלקו, שנאמר [תהלים קכ"ח] "יגיע כפיו כי תאכל אשריו וטוב לך" אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא. איזהו מכבד המכבד את הבריות, שנאמר [ש"א ב'] "כי מכבדי אכבד ובזי יקלו".

בן זומא אומר איזהו חכם כו' איזהו גבור כו'. נראה שסמך דברת קדשו על דרך מאמר חכמינו זכרונם לברכה [נדרים ל"ח, א'] אין השכינה שורה אלא על גבור עשיר חכם ועניו. ולכאורה יפלא, למה יגרע האיש אשר עוד קודם יצירתו נגזר עליו בגזירת העליון יתברך שמו שיהיה עני או חלש, כמבואר בנדה [ט"ז, ב'] טיפה זו מה תהא עליה גבור או חלש חכם או טיפש עשיר או עני ע"כ, ולמה לא יתן ה' רוחו עליו כיון שהוא ראוי לשכינה על ידי מעשיו (א).

אך יבואר כי העיקר הוא לזכות להשראת השכינה הוא רק על ידי ענוה, וכמבואר בחז"ל [ע"ג כ', ב'] זהירות מביאה לידי זריזות כו' עד ענוה מביאה לידי כו' רוח הקודש. והנה מי שאין לו מעלות אף אם ישפיל עצמו לא יתואר בשם עניו, כי במה נחשב הוא שאין לו במה להתגאות. אבל מי שהוא בעל מעלות, ועם כל זה אינו מרגיש אותם כלל, ורוחו נמוכה, זה יקרא בשם עניו. ולפי רוב וגודל המעלות אשר לו, לפיהן ישוב ערך גודל ענותו. ואם יש שני בני אדם, אשר לאחד יש לו שני מעלות, ולהשני שלשה מעלות, אף כי שניהם שפלי רוח בשוה, עם כל זה השני הוא עניו יותר מהראשון. ואם יקבצו כל המעלות באיש אחד, ועם כל זה יחזיק בענותו התמימה, הוא העניו היותר גדול.

והנה כל המעלות שבעולם נכללים באלו השלשה, חכמה גבורה עושר, וזהו שאמרו

ובחרת בחיים

(א) הר"ן בדרשות [דרוש ה'] נתקשה בקושיא הוצרך לתנאים אלו בכדי שישמעו דבריו זו, וכתב דאה"נ יכול לקבל נבואה לעצמו בלא תנאים הללו, ורק להיות נביא שלוח לעם

[נדרים ל"ח, א'] אין השכינה שורה אלא על גבור חכם ועשיר, ואף על פי כן הוא עניו. כי הוא העניו האמיתי ^(ב). אבל לא שיהיה עצם מעלות אלו נצרכים לענין השראת שכינה עליו ^(ג). וכמאמר ירמיה הנביא [ט', כ"ב] "אל יתהלל חכם וגו' השכל וידוע אותי" ^(ד) וכן"ל.

וזה שחשב כאן התנא כל השלשה מעלות וענוה עם כולם. ואמר "איזהו חכם" אשר חכמתו נחשבת למעלה אם הוא עניו על ידי זה ואינו מחזיק את עצמו בחכמתו לכל לראש, כי אם הוא לומד מכל אדם אף מהקטן ממנו. וכן "איזהו גבור" שגבורתו נחשבת למעלה אם הוא נכנע ושפל ואינו מחשיב גבורתו כי אם לכבישת יצרו, ולא יתגבר על חלושי כח יותר ממנו. וכן "איזהו עשיר" אשר יחשב למעלה, זה השמח בחלקו, רצה לומר שאינו מחשיב את עצמו שהוא ראוי לעשירות ולא ירום ללבו מאחיו

ובחרת בחיים

(ג) הנה לפי דברי רבינו דלא הוי תנאים הללו נצרכים בעצם למעלת הנבואה רק בכדי שיגיע למעלת הענוה האמיתית, יש לומר דבעצם אין צריך עשירות וגבורה וכו' בפועל בכדי להגיע לענוה האמיתית, דזה תלוי בזיכוך חומר גוף האדם ומדותיו כמש"כ רבינו לעיל [א', א'], אלא דאם הוא איש עני וחלש בפועל א"א לנו לידע אם ענוותו נובעת מטהר מדותיו או מהיותו דכא ושפל רוח בעצם כיון שהוא איש חלש ועני, ולכן צריך שיהא גבור ועשיר בפועל בכדי שנדע שענוותו היא ענוה אמיתית מטהר מדותיו. ויוצא שמעלת העושר והגבורה אינם מעלות בעצם רק סימנים על מדרגת הנביא בעצם. [עיי' בספר "מחזה עליון" עמוד קכ"ו שרצה לפרש כן בשיטת הרמב"ם פ"ז מהל' יסוה"ת ה"ז].

(ד) עיי' בחי' חתם סופר נדרים [שם] שכתב ג"כ כדברי רבינו וז"ל: דעיקר הכל בענוה תליא אלא שאין ניכר באדם חסר אלא באדם שלם בגבורה חכמה ועושר ואפ"ה הוא ענוותן, והיינו דכתיב אל יתהלל חכם בחכמתו גבור בגבורתו עשיר בעשרו פי' אם יתהלל בשלש אלה הרי איננו עניו ולא יועיל לו מעלות אלו עכ"ל.

(ב) בספרי זוטא פ' בהעלותך [אות ג'] איתא: והאיש משה עניו מאד מלמד שהיה גבור בענוה ומנין אתה אומר שהיה גבור בענוה וכך היה גבור בגבורה, ת"ל "האיש והאיש", ד"א יכול שהיה עניו בממון ולא היה נאה ומשובח, ת"ל "מאד מכל". וכתב הזית רענן דאשמועינן הכא לפי שאדם החלש בטבעו או עני בממונו, דרכו להיות דכא ושפל רוח מחמת שלבו נשבר, לכן קמ"ל שמשה היה גבור ועשיר ואעפ"כ היה עניו בדעתו עכ"ל. והוא כענין שכתב רבינו גם בסוגיא דנדרים, דבודאי עיקר התנאי לנבואה היא מדת הענוה, אלא דלא יצויר מדת הענוה אם לא שהיה לו בשביל מה להתגאות ואעפ"כ השפיל דעתו, שזוהי הענוה האמיתית כמבואר.

וראה עוד ב"צפנת פענח" עה"ת למהרי"ט פ' שמות דרוש הראשון [עמוד נ"ח] שכתב וז"ל: דלא קאמר חכם וגבור ועשיר אלא משום עניו דסיפא, שעיקר מדרגת הנבואה בענוה תליא מילתא וכו' ובא ר"י לבאר גדר הענוה ומעלתה וכו' עד שיהיה חכם גבור ועשיר, ואעפ"כ יש בו רוח נמוכה ונפש שפילה, זו היא מדרגת הענוה המביאה לידי רוח הקודש ע"כ. והיינו ג"כ שמה שפירש רבינו שעיקר תנאה לנבואה הוי רק ענוה אמיתית כמבואר.

רלא

חודש סיון

ובודאי שהיתה התרגשות גדולה לקראת המעמד הקדוש של מתן תורה, ולמרות כל התנאים הקשים שבמסעות המדבר הקושי לא דיבר ולא תפס מקום! לא הפריעו להם שום מדות רעות ולא שום נטיות אחרי החומריות, ואפילו לא דחיפות וקושיים מי ישב במזרח, כי כולם היו כל כך במצב רוחני מרומם שכבר לא חשו לגשמיות והתגברו להיות מרומים מעל כל הרגשה של אנוכיות. ויחן שם ישראל נגד ההר כאיש אחד בלב אחד, וזה היה אפשר וקיים כיון שהיה לכולם מטרה אחידה, מטרת התורה המאחדת, כי שמחת התורה מעלה את כל מחיצות הטבעיות שיש בין אדם לחבירו, ומשתיל בתוכו אהבה ואחוה, שלום וריעות.

וידוע שענוה היא תנאי לזכות לתורה ויראת שמים. בתפילת "אלקי נצור" אנחנו מתפללים לה' "ונפשי כעפר לכל תהיה - פתח לבי בתורתך" כי הענוה היא תנאי לפתוח את הלב והפנמיות לתורה. הכל מתחיל מענוה "עקב ענוה יראת ה'", ו"ראשית חכמה יראת ה'", וכמו שהמים זוחלים ממקום גבוה למקום נמוך כן דברי התורה בורחים מבעל הגאווה לבעל מדת הענוה. ואיתא במסכת סוטה [ה.]. לעולם ילמד אדם מדעת קונו שהניח כל ההרים וגבעות והשרה שכינתו בסיני שנאמר ואת דכא ושפל רוח. ובמסכת מגילה [כט.]. למה תרצדון הרים גבוננים - יצתה בת קול ואמרה להם למה תרצו דין עם סיני [שכל אחד אמר עלי תנתן תורה]? כולכם בעלי מומים אתם אצל סיני! ומצינו שהקב"ה רצה לתת תורה במקום נמוך לסמל את מדת הענוה ובא ללמד אותנו שהתורה שוכנת דווקא אצל אדם שהוא מנמיך את עצמו בענוה, לכן בחר בהר סיני שהיה הר נמוך. ומקשה רבי מנחם מנדל מקוצק זצ"ל, אם כן למה בכלל בחר הקב"ה לתת לנו את התורה בהר, אפילו שהיה נמוך שבהרים, הלא עדיף היה לתת לנו את התורה בבקעה עמוקה? אלא החכמה הוא להיות הר ולהגיע למדרגות גבוהות - ובכל זאת לישראל עניו ושפל! והחיד"א כתב על דרך הרמז משה קיבל תורה - מסיני, שמשו רבינו הוא היה הראוי לקבל את התורה ולמסור אותה לעם ישראל כיון שמשו רבינו למד מסיני והיה בו מדת סיני, שלמרות הגדלות והשלימות שלו בתורה ובמצוות בכל זאת הפליג מאד במידת הענוה עד שהתורה מעידה על משה רבינו ע"ה שהיה ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה! והאמרי חיים מבאר על דרך הרמז מה שהקב"ה מצוה לישראל השמרו לכם עלות בהר ונגוע בקצהו, כי הר הוא דבר המסמל גבהות, וצריך אדם לזהר מלעלות בהר הגאווה ואפילו מלנגוע בקצהו! ומבאר ר' צבי הירש מרימינוב, הגבל את ההר ובאותה מדה שאתה מגביל את עצמך ומתרחק ממדות הרעות, וקדשתו! ובאמת מצינו בפרשה זו [יט:] הצווי "לך אל העם וקדשתם" כהקדמה לקבלת התורה, כי בלי קדושה א"א לזכות לתורה. ומסופר מעשה בתלמיד חכם מתלמידי הדברי חיים זצ"ל שהתפעל מאד מגדלות

תלמוד בבלי <עוז והדר> - כח עבודה זרה / תלמוד בבלי {עמוד 51} (743502)

אונקלוס

במדבר יב בהעלותך תקצג

ב וַיֹּאמְרוּ הָרֶק אֶךְ-בְּמִשָּׁה דְּבַר יְהוָה הֲלֹא
גַם-בָּנוּ דְּבַר וַיִּשְׁמַע יְהוָה: **ג וְהָאִישׁ מִשָּׁה**
עָנָו עָנָו מְאֹד מִכָּל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי
הָאָדָמָה: ד וַיֹּאמֶר יְהוָה פֶּתַח אֶל-מִשָּׁה
וְאֶל-אַהֲרֹן וְאֶל-מֵרִים צֵאוּ שְׁלֹשְׁתֶּכֶם אֶל-
אֹהֶל מוֹעֵד וַיֵּצְאוּ שְׁלֹשָׁתָם: ה וַיֵּרֶד יְהוָה
בַּעֲמֹד עָנָן וַיַּעֲמֵד פֶּתַח הָאֹהֶל וַיִּקְרָא אֶהֱרֹן
וּמֵרִים וַיֵּצְאוּ שְׁנֵיהֶם: ו וַיֹּאמֶר שְׁמַעוּ-נָא
דְּבָרִי אֲם-יְהִיִּה נְבִיאֲכֶם יְהוָה בְּמִרְאָה אֱלֹוִי
אֲתוּדַע בַּחֲלוֹם אֲדַבֵּר-בּוֹ: ז לֹא-כֵן עֲבָדִי
מֹשֶׁה בְּכָל-בֵּיתִי נֶאֱמָן הוּא: ח פֹּה אֶל-פֶּה
אֲדַבֵּר-בּוֹ וּמִרְאָה וְלֹא בַחֲדִידַת וְתִמְנַת יְהוָה יִבִּיט וּמִדּוּעַ לֹא יֵרָאֶתָם

רש"י

וכן מצנונו צנת, שלא צפניו נאמר (בראשית ו ט) איש צדיק תמים, וצפניו נאמר (שם ו ט) כי אתה ראיתי צדיק לפני. דבר אחר, שלא ישמע צנזפחו של אהרן (ספרי שם: (ו) שמעו נא דברי. אין נא חלל לשון בקשה (ספרי קצ): אם יהיה נביאכם. אם יהיו לכם נביאים: ה' במראה אליו אתודע. שכינת שמי אין נגלית עליו צאספקלריא המאירה חלל בחלוס וחזיון (ינמות מט: ספרי שם: (ח) פה אל פה. אמרתי לו לפרוש מן האשה" (ספרי קצ). והיכן אמרתי לו, צניני, לך אמר להם שצנו לךם לאהליכם, ואחיה פה עמד עמדי (דברים ה כח-כט) (אבות דר"י פ"ב מ"ג): ומראה ולא בחידות. ומראה זה מראה דבור, שאני מפרש לו דבורי צמראית פנים שצו, ואיני סותמו לו בחידות, כענין שנאמר ליחזקאל (יחזקאל יב) חוד סידה וגו'. יכול מראה שכינה, חלמוד לומר (שמות לג כ) לא חוכל לראות את פני (ספרי שם: ותמונת ה' יביט. זה מראה אחרים, כענין שנאמר (שמות לג כג) וראית את אחרי (ספרי שם):

(ב) הרק אך. עמו לצדו"ה דבר ה': הלא גם בנו דיבר. ולא פירשנו מדרך ארץ (ספרי ק): (ג) ענינו. שפל וסבלי (תנחומא ו יא): (ד) פתאום. נגלה עליהם פתאום והם טמאים צדק ארץ, והיו צועקים מים מים. להודיעם שיפה עשה משה שפירש מן האשה, מאחר שנגלית עליו שכינה חדיר ואין עת קצועה לצבור (תנחומא ו יא): צאו שלשתכם. מגיד ששלשתן נקראו צבור אחד, מה שאי אפשר לפה לומר ולזאן לשמוע (ספרי קצ): (ה) בעמוד ענן. יאל יחידי, שלא כמדת צער ודם, מלך צער ודם כשיואל למלחמה יוצא צאולוסין וכשיואל לשלוס יוצא צמועטים, ומדת הקדוש צרוך הוא יוצא למלחמה יחידי, שנאמר (שמות טו ג) ה' איש מלחמה, ויואל לשלוס צאולוסין שנאמר (תהלים סח יח) קצו אלהים צבאים אילפי שגאן (ספרי קצ): ויקרא אהרן ומרים. שיהיו נמשכין ויוזאין מן החצר לקראת הדבור (שם): ויצאו שניהם. ומפני מה משכן והפרידן ממשה, לפי שאומרים מקצת שצנו של אדם צפניו וכולו שלא צפניו.

שפתי חכמים הקצצר

אחר זה אלא ויעמוד פתח האהל וגו' (רא"ם). ט. אף שחזרה אף ה' כס כמו שכתוב בסמוך (פסוק ט) ויחר אף וגו', עם כל זה דבר עמהם בלשון רכה ובלשון בקשה, קל וחומר לבשר ודם שצריך להיות תמיד דבריו בנחת ולא כעס (מנח"י עפ"י רא"ם). י. ויתפרש ה' שבפסוק אחרי נביאכם, כי הוא מוסב למטה אל 'במראה אליו אתודע', לכך מחלקו רש"י (וכן תורה הגניזה) (מנח"י עפ"י רא"ם). יא. אף שמשנה עשה זאת מעצמו, אך ה' הסכים על ידו (שבת פו). ועיי"ש בתורה ואתה.

ה. קשה לרש"י למה לי שני מיעוטים 'הרק' 'אך', דהיה לו לומר 'הרק במשה דבר הלא גם בנו'. ועל זה תירץ שכוונתם עמו לבדו ולא עם אחרים כלל, 'הלא גם בנו דבר' ואף על פי שאנו ממועטים ממדרגת נבואת משה, ולכך צריך שני מיעוטים למעט הדיבור (נח"י). ו. דאם לא כן, מאי נפקא מינה דכתיב 'פתאום' (רא"ם). ז. דאם לא כן 'שלשתכם' למה לי, הרי כבר נאמר ויאמר ה' אל משה ואל אהרן ואל מרים צאו (רא"ם). ח. דאם לא כן למה לו לכתוב וירד ה' בענן, הא כבר נאמר ויאמר ה' צאו וגו', ולא היה לו לומר

שפב

חת"ם

שו"ת האו"ח סימן רח

סופר

היה מרע"ה מוחה בהם. ונשאר הקושיא על הלויים איך הניחם מרע"ה למול ולסכן בניהם, לזה י"ל, דיש לחקור וכי ס"ד שכל מ' שנה נשתנה סדרי בראשית ולא נשב רוח צפונית בכל העולם מ' שנה והיה נס זה יותר מהעמדת השמש ליהושע בן נון יום תמים [יהושע י"ג], ועוד דקדוק לשון הש"ס לא נשב להם רוח צפונית מה לשון לה"ם, ולחד לישנא בגמ' שם לא נשב כי היכי דלא לבדרי ענני כבוד. לכן נלפע"ד אלו ואלו דברי אלקים חיים, דהנה רוח צפונית המנשב בעולם מרפא אפילו השוכבים בביתא דשישא, כי עכ"פ נכנס בין בתרי נקבי הפארו"ז ואיהו ידיד' עביד, אך לכנוס בין בתרי ענני כבוד שהיו מלובטים ומדובקים זה בזה אדוק היטב דלא לבדרו ענני כבוד ועפ"י טבע עוצם אדיקותם לא היה אפשר לרוח צפונית לכנוס ביניהם אם לא יתפרדו זה מזה, ומ"מ כל זמן שלא היו נזופים נעשה להם נס ונשב לה"ם דייקא רוח צפונית או דבר אחר כיוצא בו, ונכנס בחדרי משכבי הילדים הנימולים ונס זה נעשה למחנה ליום כל מ' שנה והיו מחוייבים למול, אבל ישראל שהיו נזופים לא נעשה להם נס להכניס רוח צפונית בין הבתרים ע"כ מדינא היו אסורים למול בניהם. אבל זולת זה, חלילה למרע"ה ולשום מנהיג מישראל אשר בידו למחות, שלא יכנס בעובי הקורה למחות בעוברי עבירה או במתעצלי קיום עבודה ותורה, ואם לאו, קם ל' בארור אשר לא יקים כמ"ש רמב"ן פ' תבוא [דברים כ"ז כ"ו] בשם ספרי דקאי אב"ד של מטה שיש בידם להקים ביד העוברים ושה הרע ליאשי' מלך יהודה יע"ש, ולזה נתכוון בקינה לט"ב המתחלת איכה אלי קוננו מאליו ע"ש, והמפרש שם שגה בפירושו יע"ש:

מ"ש רמכ"ת בדף ב' ואיזה דפים מענין חכמה ונבואה ועתניאל בן קנז שהחזיר בפלפולו, ומ"ש בגליון דף ג' ונראה לו לדוחק הוא האמת, והיטב אשר דיבר מעלתו כי מ"ש הראב"ד בהלכות לולב [פ"ח ה"ה] כבר הופיע רוח"ק בבית מדרשו, וכיוצא בזה כמה פעמים, אין רוצה לומר רוח"ק כמו שהיה לדע"ה וחביריו, אבל היינו רוח ה' על עוסקי תורה לשמה אשר זוכים לכוון האמת אפילו אם לפי טבע חכמתם ושכלם לא ישיגו ידיהם תושי' כזו מ"מ הקב"ה בחסדו יהיב חכמתא לחכימא לפי שעה. וכזה זכה עתניאל בן קנז לכוון האמת ע"י פלפול וק"ו וגז"ש [כתמורה ט"ז ע"א] מה שלא הי' בטבע חכמתו להשיג זה, ועד"ז אחז"ל פ"ק דב"ב

י"ב ע"א [אעפ"י שניטלה הנבואה מן הנביאים מחכמים לא ניטלה, לא כמו שהסביר מעלתו שהחכמה לא ניטלה מהחכמים, לא משמע כן, אלא הנבואה לא ניטלה מהחכמים, פי' אותו חלק נבואה שמשיג ע"ד חכמתו שהעוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה [כאבות פ"ו א'] בשכלו וחכמתו אעפ"י שאיננו בכח תולדות טבע שכלו, רצה ש"ס להוכיח כן ממעשים בכל יום שת"ח משיג לשכליותו של ר"ע דאמר מילתי' מעצמו ואשתכח משמי' דר' עקיבא כוותיה ואנו יודעים שאין שכלו של זה מגיע לעקבות דר' עקיבא, שמע מינה ע"ד נבואה כנ"ל, וגם אשתכח הלכה למשה מסיני כוותיה, ודחי ש"ס דילמא כסומא בארובה ובלי דעת מילין יכביר ובמקרה בעלמא ואין כאן הוכחה, ומסיק ולא טעמא יהיב, שמע מינה שהוא כעין נבואה של חכמה:

ובזה יש להבין מאחז"ל פ"ק דמגלה כל האומר דבר חכמה אפילו באו"ה נקרא חכם ע"ש ט"ז ע"א, וקשה פשיטא למה יגרע ולא יקרא חכם והלא מברכים על חכמי או"ה שנתן מחכמתו לבשר ודם [ברכות נ"ח ע"א]. אבל הענין כנ"ל דהוה סד"א דוקא בישראל המושגח מאל עליון נאמר כנ"ל, אבל או"ה שאומר דבר חכמה שאינו ראוי לפי מזגו וטבעו לא יצויר בחכמה אלא כסומא בארובה, קמ"ל, דהרי הכא קרי ל' אוהביו, ואילו היו חכמים בעצם בודאי היו מתוארים חכמים שהרי חכמי או"ה נמי נקראו חכמים, ומדקרי להו אוהביו ש"מ שלא היו חכמים בעצם, ומ"מ בפסוק השני קרו להו חכמיו היינו ע"כ על אותו דבר חכמה שנזרקה מפייהם אם מזרע היהודים מרדכי אשר החילות לנפול לפניו וגו', ונמצא על דבר חכמה וחידות הלז קורא להם חכמים לפי שעה, דלא נימא האומר דבר חכמה באו"ה שאיננו חכמה בעצם לא נימא כסומא בארובה במקרה ולא בהשגחה, קמ"ל כי נקרא חכם לפי שעתו, זה אמת נכון הדבר:

והנה רוס מכ"ת מייתי הא דב"מ פ"ו [ע"א] דאמר רבה טהור טהור ורמב"ם [ה' טומאת צרעת פ"ב ה"ט] פסק דלא כוותיה וכתב בכסף משנה דלא בשמים היא. והנה שם כתב כ"מ אע"ג דרבה בר נחמני אמרו, מ"מ כיון דבשעת יציאת נשמה אמרה הרי זה בכלל לא בשמים היא. והנה מדברי כ"מ אלו יצא דין חדש, דכל שאמרו ת"ח סמוך לסלוקו מן העולם הוא בכלל לא בשמים היא, והוא דבר חדש ותמיה בלי טעם וסברא, וכאשר נבאר לקמן

קנז

הרמב"ן

בבא בתרא פרק ראשון

חדושי

מתרבה להם, אבל לא חיצונים על הפנימים כיון שאין הדרך מתרבה, ועוד שלא מצינו ארבע אמות במבוי אלא כחצר אמרו ואין דנין מבוי מחצר שהרי אין שוין שפירוק משא כחצר הוא ולא במבוי.

ויפה פירש ר"ח ז"ל כגון שיש לראובן חצר בסוף המבוי מכפנים ובקש לסתום כנגד פתחו ולהוציאו מכלל המבוי מעכבין עליו, מפני שהם היו יכולין ליכנס ולהשתמש שם כדאמר ר' שמעון בן אלעזר לקמן והדרך מתרבה עכשיו עליהן. ואל תתמה אם על הפנימי כלכד היכי קאמר אחר, שהרי בכלל זה יש כל הפנימיים שרצו לסתום והחיצונים מעכבין, וכל אחד ואחד הבא ברשות הפנימי סותם אע"פ שהחיצון מעכב עליו ולרב הונא אינו סותם, ועוד שמצינו אחד סתם על אחד ידוע במסכת יבמות פרק כיצד אשת (י"ט כ') ר' שמעון אומר ביאתה או חליצתה של אחת מהן פוטרת צרתה כיצד חלץ לבעלת מאמר נפטרה צרתה לצרתה לא נפטרה בעלת מאמר. ועוד במסכת שבועות פרק כל הנשבעין (מ"ה א') היה אחד מהן משחק בקוביא או מלוה ברכית שכנגדו נשבע ונטל ולא נאמר אלא על הנשבע ולא משלם, ובפרק המוכר את הספינה (פ"ה א'), היתה מדה של אחד מהן ופירושו של לוקח ולא של מוכר, ובפ"ק דב"ק (י"ד א') לא לזה ולא לזה כגון חצר שאינה של שניהם אלא דחר כלומר דניזק.

ופסקו הגאונים ז"ל כרבי וליתה לדר' שמעון בן אלעזר ודרב הונא, ואפילו בא לפתוח לו פתח בסוף חלקו שכנס בתוך שלו, שהדרך מתרבה עליהן מחמת שהוא פורק משאו בחוץ וכשלא היה סתום דרך בני אדם לפרק סמוך לבית, אין בכך כלום כיון שיש לו להשתמש עמהן.

והוי יודע דכי אמרינן אין בני מבוי מעכבין עליו ה"מ כמבוי הפתוח למוקצה ולבקעה או לרחבה שאחורי הבתים, אבל פתוח אפי' בני רשות הרבים מעכבין עליו, משום דבני רשות הרבים נפישו ודחקי ועיילי התם טובא, כדאמר לקמן מבואות המפולשין לרה"ר ובקשו בני מבוי להעמיד להן דלתות בני רשות הרבים מעכבין עליהם, והתם בפתוחין מצד אחד קאמר דאי במפולשין לגמרי משני צדין היכי סבור מינה בד' אמות, והיכי אמרינן זמנין דדחקי בני רה"ר ועיילי טובא, הוה ליה למימר דחלפי בהו. ומצינו שנקרא מבוי גדר משלש רוחותיו מפולש בפרק כל כתבי הקודש (ק"ז א'), זה כתב הראב"ד ז"ל וכן הדברים נראין. ומיהו דוקא במבוי פתוח כרחבו לרשות הרבים שאין בו פתח כדופן רביעית, אבל היה בו פתח כרחבו שאינו רחב כרחבו של מבוי ופצימין ומלכין לעכב רגל הרבים ממנו, מעמידים להם דלתות, שלפיכך קראוהו מפולש לרשות הרבים כדאמר התם (שם ב') דשלש דפנות בלא לחי זהו מבוי המפולש, ומיהו כהאי דינא אין לחי וקורה מעכבים, אבל ראיתי דעת כל רבני ספרד ז"ל דמפולשין משני צדין קאמר, ולפיכך יש לנו לדחוק ולומר שבמפולש מצד אחד הואיל והוא מיוחד לבני

דף י"ב ע"א. הא דאמרי' מיום שחרב בית המקדש אע"פ שנטלה נבואה מן הנביאים מן החכמים לא נטלה. פרש"י ז"ל אע"פ שנטלה מן הנביאים שאינן חכמים, ויש להשיב בה דהא אמרי' במסכת נדרים (ל"ה א') אין הקב"ה משרה שכינתו אלא על חכם גבור ועשיר, ויש שהשיבו שאין הקב"ה משרה שכינתו בלא הפסק אלא על חכם אבל נביא של שליחות כגון נבואת יונה בן אמיטי בשליחות ניונה שהוא לפי שעה, משרה הוא שכינתו אף על החסידים שאינם חכמים, דאמרי' התם מנא לן ממשא ואלו משה לא פסק ממנו נבואתו, וזהו לשון משרה, ואע"ג דמייתי נמי עשיר מיונה, נביא בלא הפסק היה ולא נשתלח אלא לניווה, ואין דעתי נוחה, אלא הכי קאמר אע"פ שנטלה נבואת הנביאים שהוא המראה והחזון, נבואת החכמים שהיא בדרך החכמה לא נטלה, אלא יודעים האמת ברוח הקדש שבקרבם.

ע"ב. חלק בכור וחלק פשוט יהבינן ליה אחד מצרא. פי' ואע"ג דלא שוו חולקי אהרדי שיימינן להו בארעא ושקיל פי שנים בה במקום אחד, כגון שיש שדה אחת עידית בין ארבע שדות של זיבורית, דאי יהבינן ליה אחד מצרא לעולם שקיל לעידית, הילכך שמין בקרקע ונוטל אותה שדה של זיבורית ובעידית הסמוכה לה עד כדי דמי פי שנים של שדות המגיעות לחלק אחיו, וכן אם היו להן שתי שדות עידית ובינונית במקום אחד ובינונית אחרת במקום אחר, נוטל בכור שתיים שבמקום אחד שהן פי שנים בדמים של אחרת ואילו איניש אחינא אע"ג דבעי למיתן דמי טופינא דשבתא דארעא (אמרינן ליה) מעלינן ליה ולא שקיל לעידית, אלא יהבינן ליה שדה אחת כאן ושדה אחת כאן, ואותה של ערית חולקין אותה בשוה והיינו ההוא דזבן ארעא אמצרא דבי נשא. והאי דלא פירשו בגמ' חד מצרא בכבור במאי, משום דלעולם היכא דשקיל חדא שקיל אידך ואי שייך לעלווי בתרווייהו ולמדחיה לאידך גיסא בשני חלקים שלו ודאי הרי הוא כשאר האחין, שלא יפו כחו אלא לעשות שני חלקיו כחלק אחד, וזה פירוש הרב ר' יהוסף הלוי ז"ל.

וקשה לי דהא אמרי' בסמוך חדא אהאי ניגרא וחדא אהאי ניגרא זימנין דהא מידויל והא לא מידויל כלומר וחלוקה בתרווייהו עדיפא לי, אלמא אפילו חד תולקא פלגינן ליה בשני מקומות, והילכך אפי' בכבור דין הוא שיטול בעידית פי שנים בה ובינונית פי שנים בה, ואפי' יבם דינו ליטול כן שאלו היה אחיו קיים נוטל היה בעידית אף זה למה לא יטול חלקו בה, וכיון דבגוה דעידית ליכא עילוויא מחד צד לאידך גיסא, ודאי בחד מצרא יהבינן ליה. וליכא לפרושי הא דאמרינן זימנין דהאי מידויל והאי לא מידויל דאמילתא

יב

איכה ב

תרגום

תִּאֲנִיָּה וְאֲנִיָּה: ^(א) וַיִּחַמֶּם כַּנָּן שָׂכֹו
שִׁחַת מַעְדֹו שִׁבַּח יְהוָה | בְּצִיּוֹן מוֹעֵד
וְשִׁבַּת וַיִּנָּאץ בְּזַעַם-אָפוֹ מֶלֶךְ וּבְהֵן:
^(ב) וַנַּח אֲדָנִי | מוֹבַחֹ נֹאֵר מִקִּדְשׁוֹ
הַסִּגִּיר בִּיד-אוֹיֵב חוֹמַת אֲרַמְנוֹתֶיהָ
קוֹל נָתַנּוּ בְּבֵית-יְהוָה כִּיּוֹם מוֹעֵד:
^(ג) חָשַׁב יְהוָה | לְהַשְׁחִית חוֹמַת בַּת-
צִיּוֹן נָטָה קֹו לֹא-הֵשִׁיב יָדוֹ מִבִּלְעַ
וַיֹּאבֵל-חַל וְחוֹמָה יַחֲדוֹ אִמְלָלוּ:
^(ד) טָבְעוּ ^{ט זעירא} בָּאָרֶץ שְׁעָרֶיהָ אֲבֹד
וְשֹׁבֵר בְּרִיתֶיהָ מִלִּכָּה וְשָׂרִיָּה בְּגוֹיִם
אֵין תּוֹרָה גַּם-נְבִיאֶיהָ לֹא-מָצְאוּ חֲזוֹן
מִיְהוָה: ^(ה) יֵשְׁבוּ לָאָרֶץ יִדְמוּ זִקְנֵי בַת-
צִיּוֹן הֵעֲלוּ עֶפֶר עַל-רֹאשָׁם חֲגָרוּ
שָׁקִים הוֹרִידוּ לָאָרֶץ רֹאשָׁן בְּתוֹלֹת
יְרוּשָׁלַם: ^(ו) כָּלוּ בְדַמְעוֹת עֵינֵי
חֲמֹדָמָרוֹ מֵעִי נִשְׁפָּךְ לָאָרֶץ כִּבְדִּי עַל-
שֹׁבֵר בַּת-עַמִּי בַּעֲטָה עוֹלָל וַיּוֹנֵק
בְּרַחֲבוֹת קִרְיָה: ^(ז) לְאַמְתָּם יֹאמְרוּ

קִירוֹי פְצִיחָא וְאַסְגִי בְכַנִּישְׁתָּא
דְּבֵית יְהוּדָה אֲבִילוֹתָא
וְאַנִּינוֹתָא: ^(א) וְשֵׁרֶשׁ כְּגִינְתָּא בֵּית
מוֹקֵדְשִׁיהָ חֲבִיל אֲתֵר מְזוּמָן
לְכַפְרָא עַל עֲמִיה אִינְשֵׁי יִי
בְּצִיּוֹן חֲדוֹת יוֹמָא טָבָא וְשִׁבְתָּא
וְשָׁנָא בְּתַקוּף רוֹגְזִיָּה מִלְכָּא
וְכַהֲנִיא רַבָּא: ^(ב) אֲשִׁלִּי יִי
מִדְּבַחֲהָ בַעֲט מִקִּדְשִׁיהָ מִסֵּר בִּיד
בְּעִיל דְּבָבָא שׁוֹרֵי בִּירְנִיתָא קָלָא
יְהִיבוּ בְּבֵית מוֹקֵדְשָׁא דִּי כָקֵל
עָמָא בֵּית יִשְׂרָאֵל דְּמַצְלִין
בְּגוֹיָה בְּיוֹמָא דְּפִסְחָא: ^(ג) חָשַׁב יִי
לְחַבְלָא שׁוֹר כְּנִשְׁתָּא דְּצִיּוֹן סָאט
מִשְׁקוֹלָתָא וְלֹא אֲתִיב יְדִיהָ
מִלְּשִׁצָּאָה וְאַבִּיל מִקְפָּנָא וְשׁוֹרָא
כְּחָדָא אֲתַפְגְּרוּ: ^(ד) טָמְעוּ בָּאָרְעָא
תַּרְעָהָא (עַל דִּי נִכְסוּ חוֹזֵרָא
וְאוֹבִילוּ מִן דְּמִיָּה עֲלוֹהֵיוֹן)
הוֹבִיד וְתִבֵּר מְזוּזָתָהָ מִלְּפָהָא
וּרְבִרְבָּנָהָ גָלוּ בִּינֵי עַמְמֵיָא עַל
דְּלֹא נִטְרוּ פִּתְגָמֵי אוֹרִיתָא כְּאֵלוֹ
לֹא קִבִּילוּ יְתָה בְּטוֹרָא דְּסִינֵי אָף
נְבִיאָהָא אֲתַמְנַע מִנְהוֹן רוֹחַ
נְבוֹאֵת קוֹדֶשָׁא וְלֹא אֲתַאמֵּר לְהוֹן
פִּתְגָם נְבוֹאֵתָא מִן קִדְם יִי:
^(א) יִתְבִּין עַל אֲרַעָא שְׁתַּקִּין סְבִי
כְּנִשְׁתָּא דְּצִיּוֹן אֲסִיקוּ עֶפֶר מִקְלָה
עַל רִישֵׁיהוֹן קִמְרוּ סָקִין עַל
בִּסְרֵהוֹן אֲחִיתוּ לַעֲפָרָא דְּאֲרַעָא
רִישֵׁיהוֹן בְּתוֹלָתָא דִּירוּשָׁלַם:
^(ב) סָפְקוּ בְּדַמְעָן עֵינֵי אִידְגָּאָן
מֵעִי אֲתַשֵּׁד לְאֲרַעָא כְּבִדִּי עַל
תִּבִּיר כְּנִשְׁתָּא דְּעַמִּי כְּדוֹ דְּצָחוֹ
עוֹלָמֵיָא וַיִּנְקִיא בְּפִתְאוֹת קִרְיָה:
^(ג) לְאַמְהוֹן אֲמֵרִין רוֹבִיא יִשְׂרָאֵל אֵן עֵיבוֹר וְחֹמֶר כִּד הוּוּ צִתִּין בְּקִטְל דְּחֶרְבָּא מִן צָחוֹתָא בְּפִתְאוֹת קִרְיָה

תורא (ח) ויאבל חל וחומה. פסחים פו. (ט) טבעו בארץ שעריה. סוטה ט קמא נה. (י) ישבו לארץ ידמו זקני בת ציון. נדרים סה. (יא) מה אעירך מה

שלום ח"י

סימן סח

מנוחת

רכ

ומתיר אסורים, ואילו בתפילת "שמונה עשרה" דידהו הנוסח הוא: רופא חולים, סומך נופלים, ומתיר אסורים, וצ"ע טעם השינוי.

כל זה רשמתי לי למזכרת, עד שנתפנה לעיין בדברים, במפרשי הסידור, ובשלחן ערוך או"ח (סימן מ"ו), ונושאי כליו שם, ותן לחכם וגו'.

סימן סח.

בענין נבואת חזון ונבואת חכמה

אלא יודעים האמת ברוח הקודש שבקרבם ע"ש¹.

ובחידושי הריטב"א ז"ל בבא בתרא שם כתב: "ניטלה מן הנביאים וניתנה לחכמים, פירוש, שיש ששיגו דברים הרבה שאין כח בשכל הטבעי להשיגם, וחכם עדיף מנביא, פירוש מאותו נביא שיש לו כח לראות עתידות ואין לו דרכי הנבואה שהם מצד החכמה שרוח שכינה שורה עליו" וע"ש, ועיין עזוז נפלאות דברות רבינו הר"ן ז"ל בספר דרשותיו (דרוש י"ב) בביאור הסוגיא כאן, ובספר חובת הלבבות (ש"ח פ"ג) ע"ש.

ומבואר דשני מיני נבואה יש, האחד נבואת מראה וחזון, דהיינו שהקב"ה מתגלה לנביא ומנבא אותו ומדבר עמו,

איכה (כ' ט'): "גם נביאיה לא מצאו חזון מה". ובתרגום שם תרגם: "אף נביאהא אתמנע מנהון נבואת רוח קודשא, ולא אתאמר להון פתגם נבואתא מן קדם ה'". וכל מעיין מרגיש כי לכאורה לשון רז"ל בתרגום כפול, שתרגם "אף נביאהא אתמנע מנהון נבואת רוח קודשא", וחזר ותרגם: "ולא אתאמר להון פתגם נבואתא מן קדם ה'", ואינו מובן.

ובס"ד נראה לי דיוכן עם מאמרם במסכת בבא בתרא (י"ב א'): "מיום שחרב בית המקדש אף על פי שניטלה נבואה מן הנביאים מן החכמים לא ניטלה", ופירש הרמב"ן ז"ל שם: "אף על פי שניטלה נבואת הנביאים שהוא המראה והחזון, נבואת החכמים שהיא בדרך החכמה לא ניטלה

(ו) ועיין שו"ת חתם סופר או"ח (סימן ר"ח ד"ה מ"ש רמכ"ת) שכה כתב בתשובתו למהר"צ חיות ז"ל: "אף על פי שניטלה נבואה מן הנביאים – מחכמים לא ניטלה, לא כמו שהסביר מעלתו שהחכמה לא ניטלה מן החכמים, לא משמע כן, אלא הנבואה לא ניטלה מן החכמים, פירוש אותו חלק נבואי ששיג על דרך חכמתו שהעוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה" וכו'.

ויש להעיר כי בסוף הקדמת ספר הלכות גדולות כתוב: "אף על פי שניטלה נבואה מן הנביאים, חכמה מן החכמים לא ניטלה" וצ"ע, מכל מקום בדברי הרמב"ן ז"ל המובאים לעיל מתבאר כדברי רבינו החתם סופר ז"ל ודוק היטב.

עוד בענין חכם עדיף מנביא ובדברי הרמב"ן ז"ל הנ"ל – עיין בספר חמשה ספרים נפתחים לרב נסים גאון (רף רפ"ב והערה רל"ז), ועיין תורה תמימה בראשית (כ' ו) ע"ש, ובס"ד כתבנו בזה במקומו בחיבורי על עניני נבואה, ועוד חזון למועד בעזר האל הטוב והמטיב החונן דעת וחיים.

מנוחת סימן סח שלום ח"י רכא

ויש נבואת חכמה שיודעים האמת ברוח הקודש שבקרבתם וכו"ל.
ולפי זה יאירו דברי התרגום דבאומרו "אף נביאה אתמנע מנהון נבואת רוח קודשא", היינו נבואת החכמים שהיא בדרך חכמה "שיודעים האמת ברוח הקודש שבקרבתם" כלשון הרמב"ן ז"ל כנ"ל.
ומה שאמר המתרגם "ולא אתאמר להון פתגם נבואתא מן קדם ה'", היינו נבואת המראה והחזון, שהשי"ת מדבר עם הנביא, ודוק היטב.

ובספר תורת חיים בבא בתרא (שם ד"ה הכי קאמר) כתב: "חכם עדיף מנביא וכו', הכוונה שיש תרי גוונא נבואה, האחת נבואה ממש כמשה ושאר הנביאים ששמעו התורה והמצוה מפי הגבורה, ויש נבואה אחרת שאין המתנבא שומע דבר מפי הגבורה אלא שמרוב חכמתו מחדש ואומר דינים והלכות ומכוין אל האמת כאילו נמסר מסיני, כמו חכמי המשנה והתלמוד, והיינו דקאמר אף על פי שניטלה מן הנביאים מן החכמים לא ניטלה אותה הנבואה שהאדם מחדש ואומר על ידי חכמתו לא ניטלה", והובא בעץ יוסף על ספר עין יעקב בבא בתרא שם, ועיין לרמח"ל ז"ל בספר דרך ה' (ח"ג פ"ג), ובמאמר העיקרים שלו (ד"ה בנבואה) ודוק היטב.

ובחיותי בזה ראיתי לגאון אדמו"ר מצאנו קלויזנבורג זצ"ל בספרו היקר שפע חיים (מכתבי תורה ח"ד סימן ר"ל) שבא לו בארוכה בענינים הללו, וגם הוא עמד בדברי התרגום דאיכה, וכה כתב שם (דף כ'): "ומכפילות לשונו נראה דפירושי קא מפרש, דהא דקאמר דאתמנע מנהון רוח נבואת קודשא היינו דלא אתאמר להון פתגם נבואתא מן קדם ה', ורוצה לומר דלא היו יותר בבחינת נביאים ממש שנאמר להם

פתגם ה' רק היו נביאים בכח חכמתם וכו"ל בדברי הרמב"ן והבן", עכ"ל. ואני הנלע"ד כתבתי בס"ד.

ובראות אחי יקירי חו"ב הרה"ג רבי משה סופר שליט"א דברי אלו כה כתב אלי: "באמת לשון רז"ל בתרגום איכה משמע כמו שכתבת אתה אחי יקירי שליט"א, מכל מקום נראה להסביר גם דברי הגאון הגדול אדמו"ר מצאנו זצ"ל. **הנה** אמרין שאחר החרבן ניטלה נבואה מן הנביאים ולא מן החכמים, וכו"ל, ואם כן בכל כרחין שכוונת התרגום רק על נבואת הנביאים. [והגם שיש לדחות שכוונת רז"ל בתרגום דאפילו בדרגת החכמה נפחת מדרגתם, אך לכאורה אין זה פשט דברי התרגום, ואינו כפשט דברי התלמוד בבבא בתרא דלעיל].

ועוד היה נראה שהוקשה לתרגום הלשון לא "מצאו", דמה הכוונה בזה, ועוד יש להבין הלשון לא מצאו "חזון מה", שמשמע שרק חזון מה' לא מצאו, אבל דבר אחר יש להם, וצ"ע מהו.

על כן פירשו רז"ל בתרגום שהכוונה שהגם שהנביאים עצמם היו ראויים לנבואה אפילו אחר החרבן, וכמו שמצינו שאמרו על רב הונא שראוי היה שתשרה עליו שכינה אלמלא וכו', (מועד קטן כ"ה א') אפילו שהיה אחר חרבן, מכל מקום המניעה היתה מצד השי"ת שהוא יתברך לא ניבא אותם, וזה פירוש הלשון "לא מצאו", דהיינו שהגם שיגיעה היתה ומן הדין קיימא לן יגיעת ומצאת, אבל מכל מקום השי"ת מנע נבואתם מחמת החרבן.

וזוהו מה שאמר התרגום "אתמנע" מנהון נבואת רוח הקודש, והכוונה שהגם שהיה בהם רוח הקודש, מכל מקום "נבואה" הבאה מכח זה נמנעה מהם, שלא נאמר להם

נדרים דף לח

אחד דיני ממונות פרק רביעי סנהדרין לו.

מסורת הש"ס
ע"ה הוספות

(6) מלך יע. [שנת קד.
מסמס לת. מנחם ק:;
(7) גיזין נג. (ג) ס.
(8) גיזין שס [שס,
(9) [תוספתה] פרק ו:
(10) ביצה לז. (1) עיי
סוטה טז.
(11) עיי. ש. [שס] י.
(12) לעיל ב. (1) עיי עיי
מז. (3) [עיל ט:].
(13) [תקנן דף ק:].
(14) לענין פ"ב סוף ה"ג,
(15) תוספתא פ"ה ה"ג
(ועיי ראש"ש פ"ג ס"ס
לב).

הנהגות הב"ת

(6) רש"י ד"ה לא תענה
וכו' מן הלד שמא יתמע
אהד: (3) ד"ה העמלות
וכו' אס רבו המטמאין:
(ג) תוס' ד"ה ויהא וכו'
דבי פריך והא הוה:
(7) ד"ה רבה וכו' שמואל
ממלכות היה ועמי:

תורת אור השלם

(א) וְכִי יָד אִישׁ עַל
רֵעֵהוּ לְהַרְגוֹ כְּעֶרְמָה
מִמֶּנּוּ מִזִּבְחֵי הַקֹּרְבָּנִים
לְמֹות: [שְׁמֹת כ"א ד']
(ב) לֹא תִהְיֶה אַחֲרֵי
רָבִים לְרַעַת וְלֹא תִעָּנֶה
עַל רֵב לְנִשְׁתֹּא אַחֲרֵי
רָבִים לְחַמֹּת:
[שְׁמֹת כ"ב ב']

(ג) נִאֲמַר דָּוִד לְאַנְשֵׁי
 הַקָּהָל אִישׁ אֶת חֶרְבוֹ
 וַיִּחַרְצוּ אִישׁ אֶת חֶרְבוֹ
 וַיִּתְּנוּ גַם דָּוִד אֶת חֶרְבוֹ
 יָעֻל אַחֲרֵי הָדָד
 כְּאַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ
 וּמֵאוֹתָם יָשְׁבוּ עַל
 הַכְּפָלִים: (שמואל א' כ"ב, י"ג)

תגהות וציונים

[illegible]

לִיקוּמֵי - ע"י

אנא דואי במניינא
דבי רבי. באתו מנין
שמקט שכל הקודם לוקח
טובה והוא היה ציטי לא
למנין לראות אם רוב ממש
התקל לגדול שדיינים מה
וכאבי חסר בלא י"ד ודש
אחד שאין שיהיה גדיל צה
הוא בלא שאל לימד לאחר
יחד היה צבור. **צירא**
הוא ממני לרצון על גבי קר

[illegible]

והבדורות כו' אמר ר' דוד ומונא דידך ודא און מתחילין מן בריה דרבא ואיתמא וולס שאני מנינא דב' מן הצד הו' מתחיל' ואתמא רבי הלל ב' משה וצד רבי אל' מצ' אחד ולא דא' הוה י' הו' פנחס הו' וקנים שמואל ודא נה נפשי' ודא הוה דוד הוה נפשיה בלורו שניה שלמה הוה שמעי' בן שניה קאמרין דא ר' ודא איקביל בלורו ש' ודא

[illegible][illegible]

ה' יום טוב שנדחה מפני קרבן יחיד אין
הציתתו היתה אותו קרבן יחד שהוא והיה
עליו יום טוב אינו דין שלא תהא הציתת
היתה אותו הנדחה למאן דאמר⁽⁶⁾ אין נדרים
נדרות קריבין ביום טוב אלא למאן דאמר
נדרים ונדבות קריבין ביום טוב מאי איכא
מיעט אמר רבא לא מביעינא למיד'
נדרים ונדבות קריבין ביום טוב דלא
חקקים מעם מזבחיה כלל אלא אפילו למאן
דאמר נדרים ונדבות אין קריבין ביום טוב
כתוב מעם מזבחיה המיוחד לז' ואינו
הוא תמיד ואמר רחמנא⁽⁸⁾ מעם מזבחיה
קריבין לעולם; דיני ממונות הרבמות'
שגורות כו'; אמר רב אנא הואי⁹ במניינא

[illegible]

נשית בלילה שנת קאמרינא ויהא חיה
לגולה תיה בשמיין בן גרא ויהא קמליה בוליה
וניחא קאמרינא הא היה חזקיה היה שבנא
ויהא אקמיל בוליה שניה קאמרינא ויהא היה
ויהא היה נחמיה בן חכליה ^א אמר רב אדא
אחבה אף אני אוהב מימיה בר עד
שי ^א מצונו תורה וגדולה במקום אחד
לא ויהא היה הונא בר נתן הונא בר נתן
ויקף היה כיוף ליה לרב אשי ^ב דייני נפשות
תחליין מן הצד: מנא הני אמרי ^א רב
יהא בר פפא אמר קרא ^א לא תענה על ריב
א תענה על רב רבה בר בר חנה אמר רבי
נתן מרכא ^ב ויאמר דוד לאנשי תגרו אש
אתה חרבו ויהרגו אש אתה חרבו ויהרגו
א דוד את חרבו אמר רב ^א שונה אדם
תלמידו ודן עמו בדיני נפשות מתיבי
התפירות והמאמאות האב וכו' רב ותלמידו
וינייני כות שנים דייני ממונות ^ב ודיני נפשות
וינייני כות קדוש החדש ועליו שנה א
נגו חרב ותלמידו אין מניין להן אחד
כי

שלאחריו אין גומרין והלא
 ליה אביגיל וכי דען דיי
 (דף קז:) דגדג השמש צעי
 דיי נפשות ומכאן שגמרי
 דלמחרה לא וכו' דען דיי
 מצעדי יום: **אין** מוה"ק
 ועיבור השנה איננו נקרא דלג
 אלא אחד ויפסא דצריך לא שני

מזה י"ט. וא"ת ומנ"ל ללא דמיון לרעה ^א הוא אפי' שבת
דחול אי' דלא משום דכתיב ^בעמוד ^גהוא ^דכל מושפטים וצ"ט
כמי א"כ רעה י"ט ק"ו וכו' (שם) עשרה יום טוב לרעה
ועה' אחר וכו' וי"ל דלפ"א לממר שבת יוכיח שנדמות משמי
העצומה ואין נדמות משמי הרעה
והוא דרין ^הי"ט מביא ח"י ש"ך לממר
שבת יוכיח שנדמות משמי העצומה
הרעה ערבה ^ושניה נדמות משמי
הרעה ערבה ^זלמחלוקת דלמי קאי וי"ל
ל"ק מדי' כיון דלפ"א לממר ק"ו
לקולא ולחומרא לתרומתא אמרינן:
והוא וכו' וקודמ' אי' מפרש ח"י
גרי על דחוקה ל"א ע"ה
מושל ע"כ ל' ירמלא סביר ^חג' ג' ע"ה
השע"ס ועוד דשבת רעה היה ולא
ממזינה הוא ^טודע דל' פרי' (ז) הוא
דוד ^ילא משמי הוא לחיפולן שקדלו
דוד ^{יא}מלוטו ומדעוטו כ"ל דרעה היה
אין בו המנין וקלח קשה דלא משמי
הוא מפיטפוט שהיה משמי פני דוד
(ה' ט' ז' :)

בולחיו שניה באשרם, דמשקוטל
מולתו לא פסק מלכא וסי
והשקל לא קשה למפרים דגברא וסי
הוא אלעזר הוה פנחס דהכי פריך והא
הוא אלעזר ששקוטלה גידולתו אפר
של הוה עומד ויחזק דלא משמיט אלוסי
הוא עמינאל קדן דהא עמיט^א הלכות
(הלכות) ששמיטו ששקול צמי אלו
של משה (מחזיק דעני):

והא קרינ דהיא דתן בן נתן, שהיה
קרינ מלכות בדליתא צבי^א
דנצמס (מלכות) אמונדי:

נצמס דלמקסיס מיה והוי
מלכות אמונדי:

דייני נפשות משהיילן פון הויז
 מערס אלס מענה על דאס דאך
 דייני ממונות אל חייס"ל וז"ל רב
 שאלס יעדין לענות ופאסער אלס מענה
 על דאס דייני ופאסער מיט וואס מענה
 ממונות אע"פ דלעגות קא"י נמי אדני
 ממונות לענוותן דאס ברעס מילחמן
 (א 97) ז"ל (ב"ב 77) טעט:

[illegible]

עין משפט
גר מצוה

ג א מ"י פ"ב מהלכות
חגיגה הלכה ה והל"א:
ג ב ג מ"י פ"א מהל'
סנהדרין הלכה ו:
ג ד מ"י שם הלכה י
טו"ש פ"ט חו"מ סימן יט
סעף ה:
ג ה מ"י שם הלכה ז
טו"ש פ"ט חו"מ סימן יט:

רבינו חננאל

[illegible][illegible]

לחלוק על דבריו. ר' חיים אדם לתלמידו וזן עמי ודיני נפשות ודיני מכות כי אמר רב שונה אדם לתלמידו ויגדולתו של ישראל במקום אשע. שאול גדול בחורה וזה בחסידת גדולתו לא אגבין כרים וסמכות ודוד א. וזה איקטי. סתרי

הודפס מאתר אוצר החכמה

[illegible][illegible]

דף י' ט"מ **מח** ועד ר"י לא מצינו מראה ונודולת במקום אחד לאי
 שחמורה י"ב ט"ז חלקי מקום שנה ש"ם ולכן נ"ט חסד
 נכתב ע"י מהם שלא היה כמיוס בל נודולת בחמור ונודולת י"ב ט"ז חסד
 י"ב ר"י שלא היה י"ב בחמור מראה ונודולת בכל שאלה של י"ד שיהיה גדול
 שפורה וגם נודולת לך היה כ"ד לנאשם אל כל חסדשם וקובין כל דיונים
 ויורוסים שפחדוהו שיהיה מהם עד יאנו ויבסמם על שפחדו וכן ר"י לאי
 שיהיה גדול חסדו וגם נודולת לך היה כ"ד לנאשם אל כל חסדשם וקובין
 כל דיונים ויורוסים שפחדוהו שיהיה מהם עד יאנו ויבסמם על שפחדו וכן ר"י לאי

[illegible]

אין מיין נאך אלא אחד אב ובנו לא אינערדיך למיטני כסיסא דפשיטא דאין